

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Poastačujuhuse/adresse Tel: 78 47 40 00
Ávjovárgeaidnu 50 Org.nr: 974 760 347
9730 Kárášjohka/Karasjo samediggi@samediggi.no
Áššemeannudeadji Carl Erik Moksness
saksbehandler
Tel: +47 48 20 71 38

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

ÁŠŠI/SAK
20/1018 - 3

MIN ČUJ./VÁR REF.
20/13957

DIN ČUJ./DERES REF.

BEAIVI/DATO
28.05.2020

Høring – NOU 2019: 17 Domstolstruktur, samt et forslag om endringer i rettskretsene og domstoloven

Sametinget viser til Justis- og beredskapsdepartementets høring av Domstolskomisjonens utredning NOU 2019: 17, samt departementets forslag om å endre tingrettenes rettskretser.

Sametinget mener at Domstolskomisjonen, innenfor sitt mandat, har gitt en god beskrivelse av *Den samiske dimensjon i domstolene* i NOU 2019: 17 kapittel 17.

Sametinget viser i denne sammenheng til at staten Norge er bygget på territoriet til to folk, samer og nordmenn. En rettstat må bygge på rettsoppfatningene til begge folk. Domstolene er avhengige av at folk har tillit til at de avgjørelser som fattes er rettferdige og upartiske. Det er derfor viktig at også samene har denne tilliten til domstolene. Når man ser hvordan norske myndigheter historisk har behandlet samene er det ikke til å komme utenom at mange i det samiske samfunn har sett på også domstolen som et organ for en urettferdig statlig fornorskningpolitikk, som ikke har respektert etablerte samiske rettigheter, samiske sedvaner og rettsoppfatninger.

Sametinget mener samtidig at norske domstoler heller ikke i dag ivaretar den samiske rettsdimensjonen i tilstrekkelig grad. Med bakgrunn i internasjonal rett, samenes rett til selvbestemmelse og samenes bruk av sine landområder, må rettsanvendelsen utøves slik at samiske sedvaner, rettsoppfatninger, praksis og Sametingets syn, vektlegges i større grad enn i dag. Dette gjelder spesielt for saker med sterke samiske interesser og for de interne samiske samfunnsforhold.

Sametinget støtter kommisjonens vurderinger av Grunnloven og Norges folke- og menneskerettslige forpliktelser innebærer at domstolene må ha høy kompetanse om samerett, samisk rettskultur og samfunnsliv. For å opprettholde tillit til avgjørelser, må domstolene behandle samiske saker med samme høye kvalitet som i andre saker. Sametinget understreker at samiske språkkunnskaper også må inngå i kravet til domstolenes kompetanse, slik at dommere og saksbehandlere kan kommunisere direkte med samiskspråklige parter og aktører.

Sametinget mener at det bør tilbys et etterutdanningstilbud for dommere, som særlig belyser faktiske og metodiske spørsmål knyttet til samenes stilling som folk og urfolk i Norge etter folkeretten og norsk rett. Man bør her problematisere hvordan samiske sedvaner og rettsoppfatninger kommer til uttrykk i rettspleien og hvilke rettskilder man kan se hen til. Det kan i denne forbindelse nevnes at Sametinget ofte gjør vurderinger, tar forbehold eller har spesifikke presiseringer når lover og forskrifter som berører samiske interesser utarbeides. Dette er også rettskilder når konkrete problemstillinger skal avgjøres i domstolene.

Kravet til domstolenes kompetanse i samisk rettskultur vil innebære behov for en spesialisering, noe som også får betydning for domstolenes organisering og struktur. Samiske saker berører både de samiske tradisjonelle områder og den enkelte same. Samiske saker kan oppstå i hele Norge, også i områder der man ikke kan regne med å ha dommere med samisk spesialkompetanse. Både vernetsregler og

innhenting av dommerne med samisk spesialkompetanse til andre domstoler kan bidra til å styrke rettssikkerheten. Sametinget understreker at samisk spesialkompetanse også vil måtte gjelde anke-domstoler og Høyesterett.

Sametinget viser videre til at kommisjonen i kapittel 17.5 har vurdert vernetingsreglene, og at man her støtter forslaget i NOU 2016: 18 Hjertespråket om at samisk språkbruk skal være et særlig hensyn for overføring av saker etter domstolloven § 38.

Sametinget er enig i høringsuttalelsen fra Sis-Finnmárkku diggegoddi om at en endring av de alminnelige vernetingsregler for samiske saker vil kunne kreve en bredere utredning enn det som fremkommer av domstolkommisjonens mandat. Sametinget mener at det i enkelte saker bør en part kunne kreve at saken behandles av domstoler og dommere med samisk spesialkompetanse, som naturligvis også har kunnskap om norsk rett og samfunnsforhold. Samtidig er det viktig at det samiske perspektivet innarbeides i alle deler av domstolene som har befatning med samiske saker.

Opprettelsen av Sis-Finnmárkku diggegoddi har vært et positivt bidrag når det gjelder å bedre rettssikkerheten for samene ved at saker kan føres på samisk og ved at man har større fokus på å finne frem til samiske sedvaner og rettsoppfatninger. Sametinget erfarer at domstolen i dag er bemannet med dommere og saksbehandlere som alle er samiskspråklige og med kjennskap til det samiske samfunn.

Sametinget mener at det er nødvendig at tingretten er lokalisert i et område hvor samisk språk brukes av lokalsamfunnet og andre institusjoner, slik tingretten i dag er lokalisert. Dette er av stor betydning for rettssikkerheten og den samiske rettsutvikling. Det bør derfor satses på en utvikling av denne tingretten for å oppnå målsettingen om styrket rettssikkerhet for samene og det samiske folk. Sametinget viser videre til at Indre Finnmark tingrett ble etablert ut fra hensynet om å styrke den samiske dimensjon i domstolene slik kommisjonen skriver i kapittel 17.7

Sametinget legger vekt på at Indre Finnmark Tingrett i sin høringsuttalelse viser til at «*Tingretten har søkt å bygge opp et kunnskapsmiljø innen samerett, samisk språk og samisk samfunnsliv, samtidig som domstolen skal ha den nødvendige generalistkunnskap. Tingrettens bemanning, med kun én embetsdommer, gjør imidlertid kunnskapsmiljøet sårbart med begrensede utviklingsmuligheter.*»

Sametinget påpeker at det gjør tingretten sårbar og at saker kan måtte overføres til andre domstoler på grunn av inhabilitet. Med kun ett dommerembete kan også tilfældighetsprinsippet tale imot å overføre saker etter domstolloven § 38. Sametinget erfarer videre at tingretten de senere år har hatt en nedgang i sakstilgangen, noe som også kan svekke tingrettens muligheter for en videre utvikling. For at tingretten skal kunne bidra til å styrke den samiske dimensjon i domstolene, vil det derfor være nødvendig å tilføre tingretten flere saker, ved endret struktur og/eller endrede vernetingsregler og tilføring av andre oppgaver.

Sametinget mener i likhet med Domstolskommisjonen at Sis-Finnmárkku diggegoddi bør ha nasjonale oppgaver knyttet til utviklingen av samisk som rettspråk og kompetansebygging innen samisk språk, kultur- og rettsforståelse i domstolene. Tingrettens hovedvirksomhet må likevel være dømmende virksomhet. Ved en uendret struktur vil behovet for endring av vernetingsreglene bli ytterligere aktualisert.

Tingretten skriver senere i sin høringsuttalelse at:

«*Med et tilstrekkelig antall saker med basis i de gjeldende vernetingsregler, vil tingretten være bedre rustet til å kunne utvikle seg som en samisk ressursdomstol, slik kommisjonen foreslår. Dette arbeidet kan fortsatt skje innenfor virksomheten til Det samiske Forum for domstolene, i en utvidet form, der dommere med samisk spesialkompetanse inngår. Tingrettens dommere bør dessuten kunne brukes som tilkalle dommere, der dette er mer hensiktsmessig enn å overføre saker etter domstolloven § 38. Tilkalling bør også kunne anvendes til lagmannsrettens behandling av samiske saker.*»

Sametinget vil på denne bakgrunn påpeke viktigheten av at det kunnskapsmiljø som er bygget opp i Indre Finnmark tingrett både bevares og styrkes ytterligere og gis tilstrekkelig finansiering slik at tingretten kan utvikle seg videre som en samisk ressursdomstol.

